

นโยบายของญี่ปุ่นต่อการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มประเทศซีกโลกใต้

กลุ่มประเทศซีกโลกใต้ คือ กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่ตั้งอยู่ในเอเชีย แอฟริกา อเมริกาใต้ และตะวันออกกลาง โดยกลุ่มประเทศเหล่านี้ ยังไม่ได้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มของประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยที่มีความก้าวหน้า แต่ได้มีการดำเนินนโยบายการต่างประเทศในการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดีกับกลุ่มประเทศตะวันตก จีน และรัสเซีย โดยมุ่งเน้นการพยายามรักษาสภาพผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ ในด้าน GDP ของกลุ่มประเทศซีกโลกใต้ มีสัดส่วนทางเศรษฐกิจของโลกประมาณร้อยละ ๒๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งประเทศญี่ปุ่นเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงจากกลุ่มประเทศเหล่านี้ จึงมีแผนในการออกนโยบายการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มประเทศซีกโลกใต้ โดยสถาบัน The Association of Japanese Institutes of Strategic Studies (AJISS) ซึ่งเป็นสถาบันวิจัยทางยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นได้ตีพิมพ์งานวิจัยเรื่อง Japan's Policy toward Materializing Cooperation with the Global South สามารถสรุปใจความได้ดังนี้

วัตถุประสงค์หลักที่ประเทศญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศตะวันตกกำลังมองหา การเสริมความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศซีกโลกใต้มี ๓ ประการ ได้แก่

ประการแรก เพื่อประโยชน์ด้านการเมืองและความมั่นคง ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างพันธมิตรให้มากขึ้นในระดับนานาชาติ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่เสรีและเปิดกว้างบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม

ประการที่สอง เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศซีกโลกใต้ที่ประสบปัญหาหลายอย่าง เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงทางพลังงาน ความมั่นคงทางอาหาร และปัญหาสุขภาพในระดับโลก ซึ่งการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ผ่านความร่วมมือกับกลุ่มประเทศซีกโลกใต้ จะนำไปสู่ความมีเสถียรภาพในระเบียบโลกมากขึ้น

ประการสุดท้าย เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากกลุ่มประเทศในซีกโลกใต้จะเป็นศูนย์การผลิตและตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่

ในอนาคต เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร และการเกิดขึ้นของชนชั้นกลาง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจภายในภูมิภาคโตมากขึ้น ดังนั้น การเสริมความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศเหล่านี้จะสามารถช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศตะวันตกได้ด้วยเช่นกัน

ทิศทางความร่วมมือกับกลุ่มประเทศซีกโลกใต้

ญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศตะวันตก ควรมุ่งเน้นในการวางแนวคิดแบบตะวันตก ผ่านการวางรากฐานเสรีภาพและประชาธิปไตย รวมถึงแนวคิดการพัฒนา ความเจริญเข้าสู่ภูมิภาค ดังนั้นจำเป็นต้องนำเสนอวิธีคิดเกี่ยวกับระเบียบ ระหว่างประเทศที่ทุกฝ่ายสามารถยอมรับได้

ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ญี่ปุ่นได้เปิดตัวแผนใหม่สำหรับ “ความร่วมมือ อินโด-แปซิฟิกที่เสรีและเปิดกว้าง (Free and Open Indo-Pacific Partnership : FOIP)” ซึ่งมีเป้าหมายที่จะนำประชาคมระหว่างประเทศไปสู่ความร่วมมือมากกว่า การแบ่งแยกและการเผชิญหน้า FOIP แสดงถึงความมุ่งมั่นของญี่ปุ่นต่อกลุ่ม ประเทศซีกโลกใต้ โดยมุ่งเน้นไปที่การปกป้องเสรีภาพและหลักนิติธรรม โดยระบุ ว่ากฎหมายมีความจำเป็นสำหรับประเทศที่มีความเปราะบางและควรยึดถือ หลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ นอกจากนี้ ยังระบุถึงการเคารพในความหลากหลาย

การไม่แบ่งแยก และไม่กำหนดคุณค่าของตนกับผู้อื่น โดยมีแนวทางที่จะ ดำเนินการในอนาคต คือ การส่งเสริมการสร้างกฎเกณฑ์ผ่านการเจรจา ความร่วมมือระหว่างประเทศที่สามารถตกลงผลประโยชน์ร่วมกัน และความพยายามที่มุ่งเน้นไปที่ประชาชน

จุดแข็งและจุดอ่อนของญี่ปุ่น

จุดแข็งของญี่ปุ่นในการส่งเสริมการเจรจาและความร่วมมือ คือ การมีส่วนร่วม ในเวทีต่าง ๆ ในประชาคมระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น G7 G20 APEC หรือ การประชุมผู้นำหมู่เกาะแปซิฟิก (Pacific Islands Leaders Meeting : PALM) ได้สร้างความไว้วางใจกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศต่าง ๆ ในซีก โลกใต้ด้วย ญี่ปุ่นยังคงให้การสนับสนุนสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างสถาบันตามความต้องการของท้องถิ่น จากจุดยืนของความเท่าเทียมกับประเทศหุ้นส่วน นอกเหนือจากความคิดริเริ่ม ของรัฐบาลแล้ว อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นยังได้สร้างห่วงโซ่อุปทานที่กว้างขวาง โดยส่วนใหญ่อยู่ในประเทศตะวันตกและเอเชียเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรม การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ และแก้ไขปัญหาสังคมในประเทศอื่น ๆ

ในทางกลับกัน งบประมาณความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance : ODA) ของญี่ปุ่นลดลง โดยปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ลดลง เหลือประมาณครึ่งหนึ่งของงบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ญี่ปุ่นมีส่วนเกี่ยวข้องกับ ภาครัฐและอุตสาหกรรมกับประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ในระดับสูง แต่ใน ภูมิภาคอื่น ๆ เช่น แอฟริกา เอเชียกลาง และอเมริกาใต้ มีระดับค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่สำหรับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ผลิตภัณฑ์ และ บริการที่อุตสาหกรรมซึ่งบริษัทของญี่ปุ่นมอบให้แก่ของความสามารถในการ แข่งขันด้านต้นทุนและความรวดเร็วในการดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ญี่ปุ่นควรเสริมสร้างการมีส่วนร่วมกับประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศซีกโลกใต้ นอกจากเอเชียผ่านการทูตระดับสูงในการประชุมสุดยอดและระดับรัฐมนตรี และควรนำ ODA เสนอและระดมเงินทุนภาคเอกชนผ่านโครงการความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาของญี่ปุ่นและมาตรการอื่น ๆ อีกทั้งส่งเสริมความร่วมมือ ระหว่างบริษัทญี่ปุ่นและบริษัทหุ้นส่วนในกลุ่มประเทศซีกโลกใต้

ความร่วมมือพิเศษกับกลุ่มประเทศซีกโลกใต้

ญี่ปุ่นได้นำแผนใหม่สำหรับ FOIP โดยได้ริเริ่มความร่วมมือเฉพาะสามประการหลัก โดยเน้นการพัฒนาแนวทางหลักนิติธรรมและความร่วมมือเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ

ประการแรก คือ การอ้างอิงสันติภาพและกฎเกณฑ์ที่ตกลงร่วมกัน เพื่อให้เกิดสันติภาพในประชาคมระหว่างประเทศ โดยญี่ปุ่นจะอ้างอิงการเคารพอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนที่ควรได้รับการยึดถือ รวมถึงการช่วยสนับสนุนความร่วมมือด้านความมั่นคงให้กลุ่มประเทศเหล่านั้น เพื่อรักษาอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของตนเอง ซึ่งแลกเปลี่ยนกับความร่วมมือด้านอื่น ๆ และมีความพยายามในการสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดตั้งระบบกฎหมายในประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ ยังมีเป้าหมายที่จะกำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานระดับสูงผ่านกรอบความร่วมมือต่าง ๆ เช่น กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก เป็นต้น โดยส่งเสริมให้กลุ่มประเทศซีกโลกใต้ ได้มีส่วนร่วมในการสร้างกฎการเข้าร่วมกัน ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุงการเข้าถึงตลาดผ่านการเปิดเสรีการค้า และส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี เพื่อสร้างระเบียบทางเศรษฐกิจที่เสรีนิติธรรมบนพื้นฐานกฎหมายการค้าโลก รวมถึงการสร้างกฎเกณฑ์ที่ป้องกันการปฏิบัติที่คลุมเครือและไม่เป็นธรรมซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญ

ประการที่สอง คือ การจัดการปัญหาระดับโลกที่กลุ่มประเทศซีกโลกใต้ต้องเผชิญ เช่น ด้านสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงด้านพลังงาน ประเทศต่าง ๆ ในซีกโลกใต้กำลังมองหาวิธีที่จะบรรลุทั้งการลดการปล่อยคาร์บอนและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งญี่ปุ่นก็สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงด้านพลังงานที่สามารถปฏิบัติได้จริงในเอเชีย ภายใต้แนวคิด “Asia Zero Emission Community” นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกที่เสี่ยงต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงการช่วยเหลือความมั่นคงทางอาหารที่ราคาอาหารในประเทศกำลังพัฒนามีราคาสูงขึ้นในด้านสุขภาพโลก ความร่วมมือเพื่อให้บรรลุหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ญี่ปุ่นกำลังพยายามที่จะสนับสนุนการเข้าถึงมาตรการตอบโต้ทางการแพทย์ (Medical Countermeasures : MCM) อย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ ยังมีความพยายามในการเสริมสร้างและกระจายห่วงโซ่อุปทานของสินค้าที่สำคัญ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจของภูมิภาค

ประการที่สาม คือ การเสริมสร้างความร่วมมือแบบหลายด้านผ่านการเชื่อมโยงประเทศในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก เข้าด้วยกันในหลายมิติ ตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม การแลกเปลี่ยนทรัพยากรบุคคล และเทคโนโลยี จะนำไปสู่การเติบโตอย่างมีพลวัตสำหรับทั้งภูมิภาค นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังสนับสนุนการเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคอาเซียนให้เชื่อมโยงกัน โดยมุ่งเน้นที่การคมนาคม ทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อีกทั้งยังส่งเสริมการจัดตั้งห่วงโซ่คุณค่าทางอุตสาหกรรมระหว่างภูมิภาค เพื่อเสริมสร้างการเชื่อมโยงระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ให้ดียิ่งขึ้น โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ยังเป็นการเสริมการส่งกำลังบำรุงของชาติตะวันตกอีกด้วย

การพัฒนาความร่วมมือทางการทูตกับกลุ่มประเทศซีกโลกใต้

ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ญี่ปุ่นเปิดตัวแผนใหม่สำหรับ FOIP และในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้จัดการประชุมสุดยอด G7 ที่อิโรซิม่า เพื่อส่งเสริมการเจรจาและความร่วมมือ ไม่เพียงแต่กับสมาชิก G7 เท่านั้น แต่ยังรวมถึงประเทศที่ได้รับเชิญและองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะผู้ที่มาจากกลุ่มประเทศซีกโลกใต้ เมื่อพิจารณาตารางการทูตปีนี้แล้ว การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก และการประชุมสุดยอด G20 ที่นิวเดลี จัดขึ้นในเดือนกันยายน การประชุมสุดยอดเอเปคในเดือนพฤศจิกายน และการประชุมสุดยอดอาเซียน-ญี่ปุ่น ในเดือนธันวาคม โดยมีอินโดนีเซียเป็นผู้แสดงท่าทีของอาเซียนต่ออินโด-แปซิฟิก (ASEAN Outlook on the Indo-Pacific : AOIP) อีกทั้งอินเดียและสหรัฐฯ เป็นพันธมิตรสำคัญ ซึ่งเป็นเวลาอันเหมาะสมในการพัฒนาความร่วมมือสำหรับภูมิภาคซีกโลกใต้บนพื้นฐานของ “อินโด-แปซิฟิกที่เสรีและเปิดกว้าง” คาดว่าจะเรียกร้องให้มีความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ ควรดำเนินการเจรจาและความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในอนาคตภายใต้การประชุมสุดยอด เช่น การประชุมผู้นำหมู่เกาะแปซิฟิก (Pacific Islands Leaders Meeting : PALM) เพื่อกระชับความร่วมมือกับประเทศในแอฟริกาและหมู่เกาะแปซิฟิก และประเทศในซีกโลกใต้ให้มากยิ่งขึ้น

บทวิเคราะห์

จะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นได้มีบทบาทสำคัญในนโยบาย FOIP โดยญี่ปุ่นนั้นเปรียบเสมือนประเทศตัวกลางที่เชื่อมต่อระหว่างสหรัฐฯ กับกลุ่มประเทศซีกโลกใต้ เนื่องจากญี่ปุ่นยอมรับในความแตกต่างทางการเมืองและมีรากฐานความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งวางรากฐานอยู่ในภูมิภาค โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน รวมถึงความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นไม่สร้างแรงกดดันทางภูมิรัฐศาสตร์มากเท่ากับสหรัฐฯ ส่งผลให้ประเทศซีกโลกใต้มีแนวทางในการรักษาสมดุลอำนาจระหว่างจีนกับสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นก็มีข้อเสียในเรื่องของงบประมาณและยังไม่มีความร่วมมือในพื้นที่แอฟริกา เอเชียกลาง และอเมริกาใต้ เนื่องจากเป็นกลุ่มประเทศที่ญี่ปุ่นไม่ได้มีความสัมพันธ์มาก่อน ดังนั้นญี่ปุ่นจึงต้องขยายความร่วมมือโดยผ่านการค้าและการลงทุนให้มากขึ้น

สำหรับประเทศไทย ได้มีความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นมาเป็นเวลานานและจากการวางตัวของญี่ปุ่นในนโยบาย FOIP สามารถสังเกตเห็นถึงความพยายามในการขยายความสัมพันธ์ของญี่ปุ่น โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจเข้ามาในอาเซียนอย่างชัดเจน ทั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรบุคคล และเทคโนโลยี รวมไปถึงความมั่นคง ซึ่งประเทศไทยสามารถใช้โอกาสนี้ดึงดูดการลงทุนจากญี่ปุ่นในการสร้างความร่วมมือดังกล่าว เพื่อนำไปพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ไทยควรคำนึงถึงการรักษาสมดุลความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ เนื่องจากญี่ปุ่นสนับสนุนความมั่นคงทางทะเลของฟิลิปปินส์ที่กำลังมีข้อพิพาทกับจีนในทะเลจีนใต้ ซึ่งหากสนับสนุนญี่ปุ่นมากเกินไปอาจทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์กับประเทศจีนได้ ดังนั้น ความร่วมมือกับญี่ปุ่นจึงควรเน้นไปทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก เพื่อรักษาสมดุลความสัมพันธ์ประเทศระหว่างมหาอำนาจ

(๑๓ มิ.ย. ๖๗)

อ้างอิง : https://www.jiia.or.jp/en/ajiss_commentary/Japans-policy-toward-materializing-cooperation-with-the-global-south.html

www.sscthailand.org

sscthailand

๖๒ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

sscthailand

